

Riigikogu kultuurikomisjoni istungi protokoll nr 165

Tallinn, Toompea ja videosild

Esmaspäev, 14. september 2026

Algus 11.10, lõpp 12.10

Juhataja: Liina Kersna (esimees)

Protokollija: Merje Noorlind (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Vadim Belobrovtsev, Helle-Moonika Helme, Madis Kallas, Tõnis Lukas, Margit Sutrop, Kadri Tali

Komisjoni ametnikud: Carina Rikart (nõunik-sekretariaadijuhataja), Helena Pihlakas (nõunik)

Puudus: Signe Kivi

Kutsutud: haridus- ja teadusminister Kristina Kallas, Haridus- ja Teadusministeeriumi õigussakonna õigusnõunik Kristel Möller ja ministri nõunik Gea Kangilaski (2. päevakorrapunkt); haridus- ja teadusminister Kristina Kallas, Haridus- ja Teadusministeeriumi teadus- ja arendustegevuse ning kõrg- ja täiskasvanuhariduse poliitika asekanstler Renno Veinthal, täiskasvanuhariduse ja oskuste osakonna vanemnõunik Külli All, peaekspert Sigrid Ester Tani, õigussakonna õigusnõunik Kadi Mölder ja ministri nõunik Gea Kangilaski (3. päevakorrapunkt)

Päevakord:

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Vabariigi Valitsuse algatatud alusharidusseaduse muutmise seaduse eelnõu (937 SE) esimese lugemise ettevalmistamine
3. Vabariigi Valitsuse algatatud kutse- ja oskusseaduse eelnõu (973 SE) esimese lugemise ettevalmistamine
4. Info ja muud küsimused

1. Nädala töökava kinnitamine

Riigikogu kultuurikomisjoni nädala (14.09.2026-20.09.2026) töökava

Komisjoni istung esmaspäev, 14.09.2026

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Vabariigi Valitsuse algatatud alusharidusseaduse muutmise seaduse eelnõu (937 SE) esimese lugemise ettevalmistamine
3. Vabariigi Valitsuse algatatud kutse- ja oskusseaduse eelnõu (973 SE) esimese lugemise ettevalmistamine
4. Info ja muud küsimused

Komisjoni istung teisipäev, 15.09.2026 kell 14.00

1. Rahvusringhäälingu tegevusvaldkonna tunnustatud asjatundjatest liikmete valimine
2. Info ja muud küsimused

Otsustati:

1.1. Kinnitada nädala töökava (konsensus: Vadim Belobrovstsev, Helle-Moonika Helme, Madis Kallas, Liina Kersna, Tõnis Lukas, Margit Sutrop, Kadri Tali).

2. Vabariigi Valitsuse algatatud alusharidusseaduse muutmise seaduse eelnõu (937 SE) esimese lugemise ettevalmistamine

Liina Kersna avas päevakorrapunkti arutelu ning andis eelnõu tutvustamiseks sõna ministrile.

Kristina Kallas selgitas, et eelnõu eesmärk on sätestada alushariduse õpetajate tööjõukulude toetuse jaotamise alused alushariduse seaduses. Kehtiva korra kohaselt makstakse nimetatud toetust kohalikele omavalitsustele riigieelarve toetusfondist ning toetuse jaotamiseks vajalikud arvnäitajad on sätestatud Vabariigi Valitsuse toetusfondi määruses, mitte alushariduse seaduses. Seda võimaldab kehtiv riigieelarve seaduse § 48 lõige 5. Kuna alates 1. jaanuarist 2027 tunnistatakse nimetatud säte kehtetuks, peavad toetusfondi kuuluvate toetuste jaotamise põhimõtted olema edaspidi sätestatud valdkondlikes seadustes. Sellest tulenevalt on vaja viia alushariduse õpetajate tööjõukulude toetuse määramise regulatsioon Vabariigi Valitsuse määrusest alushariduse seadusesse.

Kristel Möller tutvustas komisjonile muudatusettepanekut, mida eelnõu hetkel ei sisalda. Koolidel ja kutseõppeasutustel on kehtiva regulatsiooni järgi kohustus koostada hädaolukorra lahendamise plaan. Ministeeriumi hinnangul peaks samalaadne kriisivalmiduse nõue laienema ka alusharidusele, et tagada haridusasutustes ühtne lähenemine kriisiolukordadeks valmistumisel. Eeskujuks võetakse kutseõppeasutuste regulatsioon, kuid alushariduses kavandatav lahendus oleks vähem bürokraatlik ega näeks üksikasjalikult ette, milliseid andmeid kriisiplaan sisaldama peab. Terminoloogia ühtlustamiseks kasutatakse eelnõus mõisteid „kriisiolukord“ ja „kriisiplaan“.

Liina Kersna küsis, kas kavandatava muudatuse tekst on ministeeriumil juba ette valmistatud ning kas oleks võimalik esitada täiskogule eelnõu muudetud kujul, selle asemel, et teha muudatusettepanek hilisemas menetlusetapis.

Tõnis Lukas sõnas, et oleks mõistlik täiendada eelnõu kohe laiema regulatsiooniga, kui selleks on sisuline vajadus.

Kristel Möller vastas, et seda teemat on arutatud Eesti Linnade ja Valdade Liiduga ning liit on kavandatava muudatusega ka nõus. K. Möller lisas teadmiseks, et enamik lasteaedu koostab juba praegu hädaolukorra lahendamise plaani.

Tõnis Lukas küsis, kas praegustel eelarveläbirääkimistel valitsuses käsitletakse koolidele suunatud toetusi eraldi või kavandatakse nende koondamist üheks tervikuks.

Kristina Kallas vastas, et järgmise aasta eelarveläbirääkimistel lähtutakse kehtivast korrast ning käsitletakse kõiki toetusi eraldi.

Liina Kersna sõnas, et komisjon jätkab muudetud eelnõu arutelu järgmisel nädalal ning teeb seejärel ka menetluslikud otsused.

3. Vabariigi Valitsuse algatatud kutse- ja oskusseaduse eelnõu (973 SE) esimese lugemise ettevalmistamine

Liina Kersna avas päevakorrapunkti arutelu ning andis eelnõu tutvustamiseks sõna ministrile.

Kristina Kallas tutvustas eelnõu, millega kujundatakse ümber senine kutsesüsteem ning luuakse terviklik ja kaasaegne kutse- ja oskussüsteem (lisa 1).

Minister selgitas, et eelnõu eesmärk on korrastada senist kutsesüsteemi ja kujundada see kutse- ja oskussüsteemiks, säilitades töömaailma ekspertiisi ning usaldusväärse hindamise, kuid vähendades dubleerimist ja ebaselget vastutust. Süsteemi keskseks osaks muutuvad tööjõu- ja oskusvajaduse analüüs, kutsestandardid seal, kus kutse on tööle asumiseks või õiguste saamiseks vajalik, ning paindlikumad kompetentsiprofiilid valdkondades, kus eraldi kutseeksam ei ole sisuliselt põhjendatud.

Eelnõuga täpsustatakse süsteemi osaliste ülesandeid. Valdkondlikud eksperdikogud annavad sisulist ekspertsisendit standarditesse, kompetentsiprofiilidesse ja OSKA järeldustesse, tööjõu ja oskuste arendamise nõukogu kujundab strateegilist vaadet ning Haridus- ja Teadusministeerium kutseasutusena korraldab süsteemi ja vastutab siduvate haldusotsuste õiguspärasuse eest. Kutseandjad ja õppeasutused korraldavad vastavalt kutse andmist või esmakutse hindamist.

Kutse andmisel eristatakse töömaailma kutset ja esmakutset. Kutseeksam jääb alles valdkondades, kus kutse on vajalik või selle järele on tõendatud vajadus; muudel juhtudel hinnatakse oskusi õppe jooksul kompetentsiprofiili alusel ja tööandjate kaasamisel. Senine kutseregister kujundatakse kutse- ja oskusregistriks, kus registrikanne on kvalifikatsiooni peamine tõend. Üleminek uuele süsteemile toimub etapiviisiliselt kuni 2029. aastani.

Liina Kersna küsis, kas ministeerium saab tuua praktilise näite, kuidas toimub kutse andmine kehtiva korra järgi ja kuidas see hakkaks toimuma eelnõu kohaselt, eelkõige erialadel, kus kutse on tööle asumise eeltingimus.

Sigrid Ester Tani selgitas, et süsteem on kaasav ja demokraatlik, kuid seetõttu ka keerukas. S.E. Tani sõnul tuleb kutsehariduses eristada valdkondi, kus kutseeksam on sisuliselt ja õiguslikult vajalik ning valdkondi, kus tööandjad kutsetunnistust tööturule sisenemisel ei nõua. Näiteks kokkade, kelnerite ja pagarite puhul ei küsi tööandjad üldjuhul kutsetunnistust, vaid hindavad oskusi tööle asumisel või praktika käigus. Seevastu näiteks elektrikute puhul jääb kutseeksam alles, kuna valdkond on reguleeritud valdkondliku seadusega ning kutse on seotud tööohutuse ja õiguslike nõuetega. Kutsestandardid ja kutseeksamid jäävad alles valdkondades, kus on tõendatud töömaailma vajadus põhjaliku kvalifikatsioonihindamise järele.

Kristina Kallas sõnul valdkondades, kus kutsetunnistust tööturul ei nõuta, kirjeldatakse vajalikud oskused kompetentsiprofiilis ning õppija tõendab need õppe ja praktika käigus tööandjate ees. Sellisel juhul kajastatakse oskuste tõendamine lõputunnistusel ning eraldi kutseeksam ei ole vajalik.

Liina Kersna küsis, kas eelnõu kohaselt eristatakse kutseeksami ja oskuste tõendamine õppe käigus ning kuidas fikseeritakse selline oskuste demonstratsioon praktikas.

Kristina Kallas vastas, et oskuste tõendamine toimub õppekava läbimise ajal, sealhulgas praktilal. Oskuste demonstreerimine fikseeritakse ning vastav märge lisatakse lõputunnistusele.

Liina Kersna sõnas, et õpetajate karjäärimudeli rakendamine eeldab mitme kutseandja olemasolu ning küsis, kas eelnõu võimaldab edaspidi ka näiteks koolidel põhjendatud juhtudel tegutseda kutseandjana.

Kristina Kallas vastas, et kehtiva korra järgi on õpetaja kutse andjaks üksnes Eesti Õpetajate Liit ning seadus ei võimalda samal ajal mitmel organisatsioonil kutseandjana tegutseda. Eelnõuga luuakse põhjendatud juhtudel võimalus määrata ühel kutsealal mitu kutseandjat. Näiteks juhul, kui kutseandmise vajadus on suur, või kui see on vajalik õpetajate karjäärimudeli rakendamiseks. Minister lisas, et tööandjate mure kvaliteedikontrolli võimaliku nõrgenemise pärast on arusaadav, mistõttu on eelnõus mitme kutseandja võimalus seotud põhjendatud vajadusega.

Liina Kersna küsis, kas ministeeriumil on juba teada mõni algatus või taotleja, kes soovib õpetaja kutse andmise õigust taotleda. Kas selle õiguse saamiseks tuleb pöörduda Haridus- ja Teadusministeeriumi või Kutsekoja poole.

Kristina Kallas vastas, et edaspidi saab Haridus- ja Teadusministeerium kutseasutusena avaliku konkursi või hanke kaudu sõlmida halduslepingu rohkem kui ühe organisatsiooniga, kellele antakse kutse andmise õigus. Minister märkis, et praegune leping Eesti Õpetajate Liiduga tuleb ministeeriumi hinnangul lõpuni täita ning uus konkurss saab toimuda pärast selle lõppemist.

Madis Kallas küsis, kas eelnõu kohaselt loobutakse kutseeksamist nendel erialadel, kus tööandjad kutsetunnistust praktikas ei nõua ning kas sellisel juhul hinnatakse õppija oskusi kogu õppeprotsessi ja praktika käigus eraldi lõpueksamita.

Kristina Kallas kinnitas seda.

Renno Veinthal lisas teadmiseks, et õppekavade ajakohastamise vajadus kasvab ning õppeasutustel peab olema võimalik õppekavu paindlikumalt uuendada. Kui õppekavad on kutsestandarditega väga tihedalt seotud, ei ole kutsestandardite sagedane muutmine kogu süsteemi ulatuses tehniliselt jõukohane.

Tõnis Lukas küsis, kas eelnõuga kavandatavad muudatused võivad mõjutada kehtivaid kutse- ja keelenõudeid teenindavatel ametikohtadel. T. Lukas soovis teada, kas muudatuste tulemusel võib tekkida olukord, kus välisriigist Eestisse tööle tuleval inimesel ei ole enam vaja tõendada kutset või erialal nõutavat keeleoskust ning kas keelenõuded jäävad nende ametikohtade puhul kehtima.

Kristina Kallas vastas, et kutsetunnistuse taotlemine ei ole keeleoskuse kontrollimise viis ning keelenõuded tulenevad keeleseadusest. Kui inimene asub tööle ametikohale, mille puhul on kehtestatud keelenõuded, peab ta neid nõudeid täitma sõltumata sellest, kas tal on kutsetunnistus. Minister lisas, et teenindussektoris ei olnud mitmel ametikohal kutseeksami nõuet ka kehtiva korra järgi, kuna vastavat kutsekohustuslikku nõuet valdkondlikes seadustes ei olnud. Ta lisas, et kahel reguleeritud kutsealal (elektrik ning harvesterioperaator) jäävad kutseeksami ja kutsekohustuse nõuded alles. Teistel erialadel hinnatakse edaspidi oskuste olemasolu kompetentsiprofiili alusel ning vajaduse korral väljastatakse selle põhjal esmakutse.

Helle-Moonika Helme küsis, kas kutseandja leidmiseks korraldatavad avalikud konkursid või hanked toovad edaspidi kaasa suurema rahalise kulu.

Sigrid Ester Tani selgitas, et kutseandja leidmiseks korraldab kutseasutus avaliku konkursi, mis toimib sisuliselt hanke põhimõttel. Konkursi tulemusel antakse kutseandjale kutse andmise õigus, kuid kutseasutus ei maksa üldjuhul kutseandjale tema tegevuse eest otsetoetust. Kutseandja katab kutse andmisega seotud kulud kutse taotlemise tasudest ning esitab selleks vajaliku kulukalkulatsiooni. Erandiks on õpetajad, kelle puhul riik on valdavalt tööandja ning seetõttu on riigil suurem huvi kutse andmise korralduse vastu. Samuti hüvitab riik kehtiva korra järgi kutsehariduse lõpus toimuvate kutseeksamite kulud kutseandjatele, kuna õpe on õppijale tasuta ning kutseõppe õpilane ei maksa kutseeksami eest ise. Eelnõuga on kavas vähendada senist dubleerimist.

Madis Kallas tõi näiteks treenerikutse ning küsis, kas eelnõuga kavandatud kompetentsiprofiili loogika võiks tulevikus aidata vältida olukordi, kus kõrghariduse või isegi doktorikraadiga erialaspetsialist peab kutse saamiseks läbima täiendava kutseeksami.

Kristina Kallas vastas, et treenerikutse regulatsioon tuleneb spordiseadusest ning lisas, et tema hinnangul võib kehtiv treenerikutse andmise kord olla kohati ülereguleeritud.

Tõnis Lukas sõnas teadmiseks, et treenerikutse regulatsiooni kujunemine on seotud palgatoetuse süsteemiga, mille puhul sooviti tagada riikliku toetuse maksmine üksnes neile, kellel on nõuetekohaselt vormistatud kutse ja vajalikud dokumendid.

Kristina Kallas lisas, et sarnaseid paindlikkust vajavaid olukordi on olnud ka õpetajate kvalifikatsiooninõuete puhul. Minister tõi näiteks hiljutise põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muudatuse, millega lahendati olukord, kus doktorikraadiga ülikooli õppejõud ei olnud üldhariduskoolis õpetajana töötamiseks automaatselt kvalifitseeritud. Minister märkis, et selliseid muudatusi on juba tehtud ning pädevuse hindamisel tuleks vajaduse korral vältida põhjendamatu dubleerimist.

Liina Kersna märkis, et treenerikutse puhul võiks paindlikuma hindamise vajadust kaaluda laiemalt. Pädevus ei pruugi tuleneda üksnes doktorikraadist. Ka näiteks magistrikraadiga spetsialistil võib olla valdkonnas piisav ettevalmistus. L. Kersna lisas, et tegemist on eraldi arutelu vajava küsimusega.

Liina Kersna juhtis tähelepanu, et kuigi eelnõus on viidatud rakendussätetes ette nähtud üleminekuaegadele, ei pruugi seaduse lugejale olla piisavalt selge, millal konkreetsed muudatused jõustuvad ning millal need erinevaid osapooli mõjutama hakkavad. L. Kersna küsis, kas jõustumise ja üleminekuaegade osa võiks sõnastada selgemalt, tuues konkreetsed tähtajad seaduse tekstis paremini esile.

Kristina Kallas sõnas, et praegu on üleminekuperioodid kirjeldatud rakendussätetes või seletuskirjas. Minister nõustus, et võib kaaluda nende täpsemat kajastamist ka seaduse paragrahvides, et erinevatel osapooltel oleks üheselt arusaadav, millal konkreetsed muudatused jõustuvad.

Liina Kersna viitas eelnõu kooskõlastustabelile ning tõi esile, et Eesti Tööandjate Keskliidu ettepanekuid on eelnõus arvestatud oluliselt rohkem kui Kutsekoja ettepanekuid. Ta küsis, milliseid küsimusi peab ministeerium eelnõu väljatöötamisel valdkonna seisukohalt kõige kriitilisemaks.

Kristina Kallas vastas, et ministeerium arutas Eesti Tööandjate Keskliiduga täiendavalt kolme peamist küsimust. Esmalt tõstatasid tööandjad küsimuse, kas kompetentsiprofiili alusel kutseõppes antavat tunnistust peaks nimetama esmakutseks. Nende hinnangul võib see

tekitada segadust kutsetunnistuse, esmakutse ja osakutse eristamisel ning vähendada kutsetunnistuse tähenduse selgust. Minister sõnas, et kutseõppe lõputunnistus üksi ei pruugi alati tõendada konkreetsete oskuste demonstreerimist, mistõttu on vaja eraldi tunnistust nendele lõpetajatele, kelle oskused on kompetentsiprofiili alusel hinnatud. Ta märkis, et nimetus vajab veel läbimõtlemist, kuid sisuliselt peab oskuste tõendamine olema õppijale ja tööandjale selgelt nähtav.

Teise kriitilise teemana nimetas minister valdkondlike eksperdikogude rolli. Tööandjate mure puudutas seda, kas töömaailma esindajatel säilib piisav mõju kompetentsiprofiilide ja kutseõppe õppekavade sisule, kui eksperdikogudel ei ole enam seniste kutsenõukogudega võrreldavat kinnitamise õigust. Minister selgitas, et kompromissina nähakse võimalust anda valdkondlikele eksperdikogudele regulaarne roll kutseõppe õppekavade hindamisel, et tagada õppe vastavus töömaailma vajadustele.

Lisaks, tööandjad on väljendanud muret, et mitme kutseandja lubamine võib nõrgendada kutse andmise kvaliteedikontrolli. Tööandjatele selgitati, et eelnõus on mitme kutseandja võimalus seotud põhjendatud vajadusega ning seda ei rakendata automaatselt kõigil juhtudel. Selline paindlikkus on vajalik näiteks õpetajate karjäärimudeli rakendamisel.

Renno Veinthal lisas, et Kutsekoda oli eelnõu ettevalmistamisse tihedalt kaasatud ning paljud küsimused lahendati jooksvalt töörühma aruteludes. Kutsekoda on tööandjate seas usaldusväärne partner ning osa Kutsekoja tõstatatud küsimustest kattus tööandjate muredega, mistõttu ei käsitlenud ministeerium neid eraldiseisva probleemiringina.

Liina Kersna tänas selgituste eest.

L. Kersna tegi ettepaneku võtta eelnõu täiskogu päevakorda 23. septembril, teha ettepanek esimene lugemine lõpetada ning määrata juhtivkomisjoni esindajaks Margit Sutrop.

Vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele on muudatusettepanekute tähtaeg 10 tööpäeva, kui keegi ei soovi teistsugust tähtaega.

Otsustati:

2.1. Teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 23.09.2026 (konsensus: Vadim Belobrovtsev, Helle-Moonika Helme, Madis Kallas, Liina Kersna, Tõnis Lukas, Margit Sutrop, Kadri Tali).

2.2. Teha ettepanek esimene lugemine lõpetada (konsensus: Vadim Belobrovtsev, Helle-Moonika Helme, Madis Kallas, Liina Kersna, Tõnis Lukas, Margit Sutrop, Kadri Tali).

2.3. Määrata juhtivkomisjoni esindajaks Margit Sutrop (konsensus: Vadim Belobrovtsev, Helle-Moonika Helme, Madis Kallas, Liina Kersna, Tõnis Lukas, Margit Sutrop, Kadri Tali).

4. Info ja muud küsimused

4.1 Eesti Teadusagentuuri taotlus korraldada Riigikogu 20. Augusti saalis XIII teaduspoliitika konverents: “Teadus kui Eesti arengumootor. Riskid valikud majanduses: kuidas otsustada?”

Otsustati:

4.1.1. Toetada teaduskonverentsi toimumist Riigikogu poolse partnerina (konsensus: Liina Kersna, Vadim Belobrovtsev, Helle-Moonika Helme, Madis Kallas, Tõnis Lukas, Margit Sutrop, Kadri Tali)

4.2 Vaimu ja võimu dialoog Toompeal V 13. oktoobril 2026 kell 17.00-21.00

Liina Kersna tutvustas komisjonile ürituse kava, mille teemaks on demograafiliste muutustega kohanemise võimalused ja väljakutsed

Madis Kallas tegi ettepaneku küsida haridus- ja teadusministrilt ülevaade Euroopa Liidu järgmise eelarveperioodi vahendite kohta haridus- ja kultuurivaldkonnas ning võrrelda neid eelmise eelarveperioodiga. Samuti tehti ettepanek kutsuda arutelule Rahandusministeeriumi esindaja.

Tõnis Lukas tegi ettepaneku lisada komisjoni septembri töökavasse ka laulu- ja tantsupeoseaduse eelnõu (598 SE) arutelu.

(allkirjastatud digitaalselt)
Liina Kersna
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Merje Noorlind
protokollija